

บทที่ 6

สรุปและข้อเสนอแนะ

6.1 สรุปผลการศึกษา

การศึกษานี้มีวัตถุประสงค์หลักคือ เพื่อทราบความพึงพอใจของผู้บริโภคแครอทต่อระบบการเกษตรเชิงพหุภารกิจในจังหวัดเชียงใหม่ และปัจจัยที่มีผลต่อการประเมินความพึงพอใจดังกล่าวจากการวิเคราะห์ด้วยแบบจำลองโลจิสติกแบบมีเงื่อนไข ทำให้ทราบความเต็มใจจ่ายส่วนเพิ่มหรือราคาแฝงของระดับต่าง ๆ ในทุกคุณลักษณะ โดยใช้แบบสัมภาษณ์จากผู้บริโภคตัวอย่างจำนวน 400 ราย ในพื้นที่ จำนวน 6 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

6.1.1 ลักษณะทั่วไปของผู้บริโภคตัวอย่าง

ผู้บริโภคตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 27.25) เป็นเพศหญิง มีอายุเฉลี่ย 46.66 ปี มีอายุอยู่ระหว่าง 41-50 ปีระดับการศึกษาของผู้บริโภคตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 43.25) นั้นอยู่ในระดับประถมศึกษา โดยจำนวนปีที่ได้รับการศึกษาเฉลี่ยคือ 9 ปี ทั้งนี้ผู้บริโภคตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขาย และมีญาติพี่น้องที่ประกอบอาชีพทางการเกษตรอยู่ด้วย รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ยต่อเดือนของผู้บริโภคตัวอย่างส่วนใหญ่ (ร้อยละ 36.25) อยู่ในช่วง 5,001 – 10,000 บาท โดยเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 15,295 บาทต่อเดือน ขณะเดียวกันในส่วนค่าใช้จ่ายเฉลี่ยของครัวเรือนต่อเดือน (ร้อยละ 28.75) อยู่ในช่วงตั้งแต่ 10,000 บาทต่อเดือนขึ้นไป โดยเฉลี่ยแล้วเท่ากับ 11,009.50 บาทต่อเดือน ครัวเรือนผู้บริโภคร้อยละ 47.54 เป็นครัวเรือนที่มีแต่ผู้ใหญ่อาศัยอยู่ในครัวเรือน โดยมีสมาชิกอยู่ด้วยกันประมาณ 2-3 คน และส่วนใหญ่ร้อยละ 80.50 ของครัวเรือนของผู้บริโภคไม่มีสมาชิกที่มีอาการเจ็บป่วยหรือมีปัญหาเกี่ยวกับสุขภาพที่ต้องดูแลรักษาเป็นพิเศษเลย

โดยภาพรวมผู้บริโภครู้สึกว่า การเกษตรของไทยในปัจจุบันนี้ มุ่งให้ความสำคัญต่อการผลิตเพื่อการค้าเป็นหลัก โดยให้ระดับความสำคัญของความปลอดภัยในตัวสินค้าเกษตรที่มีต่อผู้บริโภคในระดับปานกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากระบบการเกษตรของไทยในปัจจุบันยังพึ่งพิงการใช้สารเคมีที่เข้มข้นและมีการผลิตที่มุ่งเน้นในเชิงพาณิชย์มากกว่า อย่างไรก็ตาม สำหรับความสำคัญของบทบาทการเกษตรไทยในเขตพื้นที่สูงทางภาคเหนือ นั้น ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับบทบาทด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพหรือการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมมากที่สุด รองลงมา คือการสร้างเสริมความเข้มแข็งในชุมชนและการปรับปรุงภูมิทัศน์เพื่อการท่องเที่ยวเชิงนิเวศเกษตร ทั้งนี้ควรมีการปฏิรูปนโยบายด้านการเกษตร เพื่อให้ความสำคัญต่อบทบาทของการเกษตรที่มีต่อสังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ไปด้วย

ในประเด็นเรื่องการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตสินค้าเกษตรจากรูปแบบการเกษตรที่มีการใช้สารเคมีไปสู่รูปแบบการเกษตรที่มีการคำนึงถึงผลประโยชน์ในด้านสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่ทำให้เกษตรกรต้องเผชิญกับต้นทุนในการปรับเปลี่ยนที่แสดงในรูปของภาระค่าใช้จ่ายด้านอาหารในครัวเรือนที่อาจจะเพิ่มขึ้นในแต่ละเดือน เนื่องจากราคาสินค้าเกษตรที่เพิ่มขึ้น ผู้บริโภคตัวอย่างจำนวนร้อยละ 64.50 ยินดีรับภาระค่าใช้จ่ายในส่วนของค่าอาหารที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนดังกล่าวข้างต้น ขณะเดียวกันยังมีผู้บริโภคตัวอย่างจำนวนร้อยละ 35.50 ที่ยังไม่ยินดีรับภาระค่าใช้จ่ายที่เพิ่มขึ้นเพื่อการปรับเปลี่ยนข้างต้น ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการมีรายได้ไม่เพียงพอ

6.1.2 การให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับการเกษตร ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ในส่วนของการประเมินการให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจของผู้บริโภคในด้านต่าง ๆ ที่ประกอบด้วย ระบบการผลิตทางการเกษตรที่ดีและเหมาะสม ระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ ระบบการค้าที่เป็นธรรม และระบบการเกษตรเชิงพหุภารกิจ พบว่า โดยภาพรวมแล้วผู้บริโภคตัวอย่างมีให้ความสำคัญกับความรู้ ความเข้าใจเป็นอย่างดีเกี่ยวกับหลักการที่สำคัญของแต่ละระบบเหล่านั้นจากค่าคะแนนเฉลี่ยที่อยู่ในระดับมาก

ทั้งนี้สำหรับส่วนของทัศนคตินั้น ผู้บริโภคตัวอย่างให้ความสำคัญตระหนักในเรื่องความคิดเห็นด้านสุขภาพ และความปลอดภัยของอาหาร เป็นความสำคัญ (ระดับคะแนนเฉลี่ย

มากที่สุด) ในเรื่องความคิดเห็นด้านสินค้าอินทรีย์ ผู้บริโภคตัวอย่างให้ความสำคัญกับประเด็นที่กล่าววามนุษย์ควรให้ความสำคัญกับสิ่งที่เจริญเติบโตขึ้นเองตามธรรมชาติซึ่งพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (ไม่ใช่สารเคมีทุกชนิดเลย) (ระดับคะแนนเฉลี่ยมาก) เรื่องความคิดเห็นด้านการค้าที่เป็นธรรมผู้บริโภคตัวอย่างให้ความสำคัญในประเด็นที่กล่าวว่าการค้าที่เป็นธรรมมีความมุ่งมั่นให้เกษตรกรและผู้ผลิตในประเทศกำลังพัฒนาได้รับราคาที่เป็นธรรม (ระดับคะแนนเฉลี่ยมาก) เรื่องความคิดเห็นด้านการเกษตรเชิงพหุภารกิจ ให้ความสำคัญกับประเด็นที่กล่าวว่าการเกษตรเชิงพหุภารกิจควรมีการสนับสนุนเพื่อส่งเสริมในเรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและความหลากหลายของพันธุ์พืชและสัตว์ด้วย (ระดับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด) และเรื่องความคิดเห็นด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ให้ความสำคัญกับประเด็นที่กล่าวว่ามีผลพิชทุกชนิดที่เกิดขึ้นล้วนส่งผลกระทบต่อและเป็นอันตรายต่อมนุษย์ (ระดับคะแนนเฉลี่ยมากที่สุด)

6.1.3 การประมาณค่าความเต็มใจจ่ายส่วนของผู้บริโภคที่มีต่อคุณลักษณะด้านต่างๆ ที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ

จากผลการศึกษาความเต็มใจจ่าย เพื่อให้ได้รูปแบบการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตจากระดับหนึ่งไปยังอีกระดับหนึ่งในคุณลักษณะเดียวกัน หรือดีขึ้นจากสถานการณ์ปัจจุบัน พบว่า ผู้บริโภคตัวอย่างมีความเต็มใจจ่าย เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ ในเรื่องของระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์และมีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์เกษตรได้มากที่สุดเท่ากับ 39.92 บาทต่อกิโลกรัม อันดับที่สองคือ มีความเต็มใจจ่ายเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ ในเรื่องของระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสม (GAP) มีความเต็มใจเท่ากับ 28.62 บาทต่อกิโลกรัม อันดับที่สาม มีความเต็มใจจ่ายเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ ในเรื่องของระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ มีความเต็มใจจ่ายเท่ากับ 27.08 บาทต่อกิโลกรัม และอันดับสุดท้าย มีความเต็มใจจ่ายเพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนไปสู่ระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ ในเรื่องของระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสมและอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์เกษตร (GBIO) มีความเต็มใจจ่ายเท่ากับ 10.38 บาทต่อกิโลกรัม

6.1.4 ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตที่ใช้สารเคมีไปสู่ระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ

ปัจจัยทางด้านคุณลักษณะของระบบการผลิตทางการเกษตร โดยภาพรวม ระดับในแต่ละคุณลักษณะของระบบการผลิตทางการเกษตร พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายที่ผู้บริโภคจะเลือกผลผลิตที่ได้จากระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ ดังนี้ 1) ระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสม 2) ระบบการผลิตที่ดีและเหมาะสมและอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์เกษตร 3) ระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ และ 4) ผลผลิตที่มาจากระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์ และอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์เกษตร โดยคุณลักษณะของระบบการผลิตทางการเกษตรที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจข้างต้นนั้น มีค่าสัมประสิทธิ์ของตัวแปรที่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่นอย่างน้อยอยู่ในช่วงร้อยละ 95% ถึงร้อยละ 99%

ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมของผู้บริโภค ผลการศึกษาด้านปัจจัยที่มีผลต่อความเต็มใจจ่าย เพื่อให้ได้มาซึ่งการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตที่มีการใช้สารเคมีไปสู่ระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ พบว่าปัจจัยที่มีผลในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นดังกล่าว ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือนของครัวเรือน จำนวนสมาชิกที่เป็นคนชราของครัวเรือน ส่วนในทิศทางตรงกันข้าม ได้แก่ อายุ ส่วนปัจจัยในเรื่องการให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจ และทัศนคติเกี่ยวกับระบบการผลิตที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายเพื่อให้ได้มาซึ่งการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตที่มีการใช้สารเคมีไปสู่ระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจ พบว่า ปัจจัยการให้ความสำคัญเกี่ยวกับความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของระบบการค้าที่เป็นธรรม มีผลในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นดังกล่าว ส่วนทัศนคติที่มีผลต่อความเต็มใจจ่ายนั้น พบว่า ทัศนคติที่มีต่อสินค้าอินทรีย์ มีผลในทิศทางเดียวกันกับความน่าจะเป็นดังกล่าวเช่นกัน

ทั้งนี้ความน่าจะเป็นที่จะถูกเลือกของทางเลือกในการปรับเปลี่ยนระบบการผลิตนั้น ทางเลือกที่ผู้บริโภคให้ความเห็นว่ามีความน่าจะเป็นที่จะถูกเลือกมากที่สุด คือ ผลผลิตที่มาจากระบบการผลิตแบบเกษตรอินทรีย์และมีการอนุรักษ์พันธุ์พืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศน์เกษตร มีการขายผ่านตลาดทั่วไป ทั้งนี้ผู้บริโภคยินดีจ่ายที่ราคา 35 บาทต่อกิโลกรัม

จากผลการศึกษาจะเห็นได้ว่า ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับระบบการผลิตที่สะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจเพียงสอง 2 ด้าน ได้แก่ มุมมองในด้านการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ และมุมมองในด้านความปลอดภัยและความมั่นคงทางด้านอาหาร ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริโภคให้ความสำคัญตระหนักในเรื่องการได้มาซึ่งผลผลิตหรือผลิตภัณฑ์ที่ผ่านกระบวนการผลิตที่ดีมีคุณภาพและความปลอดภัยต่อสุขภาพของตนเองและสมาชิกในครัวเรือน ขณะเดียวกันต้องมีการคำนึงถึงผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในระยะยาวต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยผู้บริโภคสามารถหาซื้อผลผลิตได้ในตลาดหลากหลายลักษณะตามความสะดวก

6.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาเรื่องการประเมินความพึงพอใจของผู้บริโภคต่อการผลิตเกษตรเชิงพหุภารกิจในจังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้วิธีการทดลองทางเลือก ผู้ศึกษาพบว่า มีข้อเสนอแนะที่คาดว่าจะจะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการนำไปประยุกต์ใช้ในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องเกษตรเชิงพหุภารกิจได้ และสามารถเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาในครั้งต่อไปได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

6.2.1 ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

- 1) ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับมุมมองที่สะท้อนการผลิตเชิงพหุภารกิจในเรื่องของระบบการผลิตทางการเกษตรแบบอินทรีย์และมีการอนุรักษ์พืชและสัตว์ที่เป็นประโยชน์ต่อระบบนิเวศเกษตรควบคู่ไปด้วย ดังนั้นทางหน่วยงานราชการ ควรเน้นให้ความรู้ และแนะนำผู้บริโภคในด้านดังกล่าวอย่างชัดเจน เช่น การช่วยเหลือในเรื่องการจัดอบรมให้ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการเกษตรเชิงพหุภารกิจ แนะนำวิธีการหรือเทคนิคที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เข้ากับระบบการผลิตที่มีอยู่ในปัจจุบัน ประกอบกับการโฆษณาและประชาสัมพันธ์ให้แก่ผู้บริโภคและผู้สนใจให้รู้ถึงข้อดีที่ได้รับจากการเลือกบริโภคผลผลิตที่ผ่านกระบวนการเกษตรดังกล่าวด้วย ซึ่งอาจทำให้ผู้บริโภคเกิดความเชื่อมั่นต่อระบบการผลิตดังกล่าวได้มากขึ้น ขณะเดียวกันรัฐควรรับผิดชอบโดยกำหนดนโยบาย และสนับสนุนมุมมองหรือแนวคิดดังกล่าวให้เกิด รวมทั้งควรมีการวางแผนเพื่อสนับสนุนการตลาด ให้มีผลผลิตตอบสนองความต้องการและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามมาด้วยเช่นกัน
- 2) อย่างไรก็ตาม การที่ผู้บริโภคให้ความสำคัญกับตัวแปรทางด้านทัศนคติที่มีต่อสินค้าอินทรีย์นั้น ทำให้ทางภาครัฐควรเร่งส่งเสริมในการให้ความรู้ ความเข้าใจกับผู้บริโภค อย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกประเด็น เพื่อช่วยให้เกิดการพัฒนาและนำแนว

ปฏิบัติในเรื่องของการเกษตรเชิงพหุภารกิจมาประยุกต์ใช้เข้ากับระบบการเกษตรแบบทั่วไปมากขึ้น ทั้งนี้ช่วยทำให้มุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจมีแนวโน้มเกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งจะส่งผลดีต่อด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในระยะยาวต่อไป

6.2.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาค้างต่อไป

ในการศึกษาค้างนี้ ทำการศึกษาในกรณี แครอท เพื่อเป็นตัวแทนของผัก ทั้งนี้การศึกษาค้างต่อไป ควรศึกษาเพิ่มเติมพืชผักชนิดอื่น เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วน และสะท้อนมุมมองของการเกษตรเชิงพหุภารกิจด้านอื่น ๆ ได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น

ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved